

NAGY LAJOS EMLÉKEZETE
1897–1997

KONFERENCIA ÉS KIÁLLÍTÁS

ELŐHANG

1997 március 15-én volt 100 éve, hogy Nagy Lajos megszületett. Alig két hónappal korábban, 1996 december 10-én egy másik évforduló is régészetünk e kimagasló alakját idézte, 50 éve e napon hunyt el. Kutatói pályán 49 év általában az összefoglalásokat, az eredmények kiérlelését megelőző időszakot jelenti. Nagy Lajos –, akire ma mint kutatásunk egyik kiemelkedő alakjára emlékezünk – a számára adott szűk időhatárok között a Pannonia-kutatás szinte minden területén nagyot és maradandót alkotott. A két világháború közötti évtizedek a magyar római kori kutatás nagy megújulásának és felvirágzásának időszakai voltak, azok az évtizedek ezek, amelyekben az antiquitás nemzetközi kutatásában rangot és megbecsülést szerezünk.

Nagy Lajos, ha olyan látványos sikerek nem is érték, mint Alföldi Andrást, két évvel idősebb kortársának egyenrangú partnere volt. A korszak nagy eredményei nem is jöttek volna létre e két nagyszerű tudós egymást kiegészítő tevékenysége nélkül. Ahogy Pannonia történetének kutatásában fél évszázaddal Alföldi András távozása után is azokról az alapokról indul ki minden kezdeményezés, amelyet ő fogalmazott meg, ugyanúgy a régészeti kutatás számos ágában Nagy Lajos volt

az, aki a problémákat, a helyi sajtóságokat először fogalmazta meg nemzetközi színvonalon. Nemcsak Aquincum feltárásában és kutatási eredményeinek összefoglalásában ért el meghatározó eredményeket, (Eskü-téri erődítés, a Flórián téri fürdő, a cella trichora, ásatásáról írottak vagy a Budapest története két kötetében írt fejezetei) amelyek a maguk korában széleskörű áttekintésükkel a hiányzó Pannonia-feldolgozást pótolták. Kiemelkedőek az eredményei a pannoniai ókereszténység emlékeivel kapcsolatban, ő adta az első igazi áttekintést a pannoniai falfestészetéről és a művészet különböző ágairól. Írásait egy-egy tárgy mesteri elemzésével elevenítette meg. Tevékenysége idejében még nagyrészt hiányoztak a régészeti feldolgozások, kitűnő intuícióval olyan témákban is jelentőset, újat tudott mondani, amelyekben a kutatás csak évtizedek múltával állt szilárd talajra. Kétségtelen, hogy korai halála óta ismereteink megsokszorozódtak, nem ismert összefüggések váltak láthatóvá, de átfogó tudása és lényeges sajátosságok különleges érzékelése miatt az esetek nagy többségében megállapításai jelentős része fölött nem járt el az idő. Fél évszázaddal halála után is a magyar Pannonia-kutatás legjelentősebb alakjai között tartjuk számon.

Fitz Jenő

100 ÉVE SZÜLETETT NAGY LAJOS

Az Aquincumi Múzeum homlokzatán emléktáblák őrzik mindazon kutatók, tudósok arcvonásait, akik tevékenységükkel maradandóan hozzájárultak Aquincum kutatásához, és ezen keresztül Magyarország ókori régészetéhez. A kőből vagy bronzból megformált, tisztos korú fők sorából kiválik egy fiatal arc, Nagy Lajosé. Élete alig fél évszázadot foglalt magában. Halálakor – több más megbízatás mellett – a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem címzetes nyilvános rendes tanára, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, Budapest Székesfőváros Múzeumainak központi igazgatója volt. Töretlen tudományos és hivatali karriert mondhatott magának, amelyet megalapozott szakmai tekintélyének köszönhetett. Múzeumirányító és tudományszervező tevékenysége mellett azonban sohasem feledkezett meg magáról a tudomány műveléséről.

A Budapesti Történeti Múzeum egykori főigazgatójának tiszteletére az Aquincumi Múzeum munkatársai hajdani kollégájuk születésének 100. évfordulójáról kiállítással és tudományos ülésszakkal emlékeztek meg. A kiállítás anyaga, valamint az emlékülés programja számos olyan tudományos kérdést érintett, amely szorosan kapcsolódott Nagy Lajos tevékenységéhez és munkásságához. Ezért a megemlékezés során e munkásságnak csak egyes, máig meghatározó elemeit emeljük ki.

Tudatosan kialakított kutatási program keretében Nagy Lajos vázolta elsőként a több topográfiai egységből álló római kori város, Aquincum szerkezetének körvonalát. Irányításával és részben közreműködésével 1923 és 1945 között több mint 200 ásatásról, illetve leletmentésről tudósítanak a Budapest Régiségei kötetei. A kortársak közül sokan a szerencsének tulajdonították azt, hogy olyan gazdag és lényeges leletek kerültek elő ásatásai során. Fortuna azonban többnyire nem pazarolja kegyeit érdemtelenekre. Nagy Lajos az új adatokat új módon, új szemléletben dolgozta fel, melyet a Budapest Régiségeiben, az általa megindított ásatási jelentés-sorozatban meg is határozott. Ez egyúttal – ma is aktuális – kutatási programnak tekinthető: „Fő célunk volt Aquincum topographiájának és történetének tüzesebb megismerése. A régi rendszeres ásatások és a véletlenül felszínre került épületeknek s maradványoknak egy nagy térképen való lerögzítése után már körülbelül adva is volt az a keret, melyet egyrészt kitölteni, másrészt minden irányban bővíteni kellett az újabb kutatásoknak. Így fokozatosan elérkeztünk a város határainak pontos megállapításáig, útjainak kijelöléséig s a temetők helyrajzi fekvésének tudatáig. A katonai és polgári város területén belül az egyes épületek feltárása, a keresztező utcák kijelölése a városképet magát fogják adni. De ezen belül fontos az is, hogy a település korát s a különböző korszakok emlékeit is megállapítsuk s egymástól szétválasszuk, mert csak így jutunk el a város fejlődéstörténetének megismeréséhez.”

(BudRég 12. 1937. 261–262.) Ebben a szellemben, a feltárások eredményeit tágabb összefüggésbe helyezve indította meg a várostörténeti kutatásokat, melyeknek része volt – a korabeli városrendezéssel is összekapcsolódó – műemlékvédelmi munkássága is. Ez utóbbit dicséri a Flórián téri katonai fürdő bővítése, valamint az ókeresztény cella trichora, az Eskü téri erőd és a katonai amfiteátrum első műemléki bemutatása. Ennek a munkának ma is látható, a modern városszerkezetet ma is meghatározó eredményeit láthattuk az emlék-kiállítás tablóján.

Érdeklődése azonban nem korlátozódott a főváros római kori elődjének kutatására. Bár figyelmének középpontjában elsősorban Aquincum és a római kor régészete állt, több őś és népvándorlás kori, valamint középkori emlék feltárása is fűződik a nevéhez. Kutatásai átnyúltak Budapest határán. Az Aquincum környéki limes kiépítésének kutatásához kapcsolódva tucatnyi ásatást végzett Szentendre és a főváros között, a Duna mindkét partján. (2. kép) Ezt példázta az emlékkiállítás a leányfalui őrtoronyból származó néhány tárgy.

1941-ben megkapta Budapest Székesfőváros Múzeumainak központi igazgatói állását, s ettől kezdve több figyelmet szentelt múzeumvezetői, tudományszervezői munkájának. Jelentős érdeme volt abban, hogy a második világháború idején a múzeum értékeinek nagy része megmenekült a pusztulástól. Egyik utolsó, kézzel frott feljegyzéstörédéke is ezzel a tevékenységével áll összefüggésben. A tíz évre előirányzott programtervezet a múzeum ostrom utáni rongálásainak felfedését és legfontosabb szakmai feladatait sorolja fel. A tervezet a Kiscelli kastélyban és a Károlyi palotában elhelyezett Fővárosi Képtár helyreállítási munkáin kívül tartalmazta a középkori és a római kori emlékek új kiállítási lehetőségeit is. Ennek kapcsán ismét tervbe került az Aquincumi Múzeum kibővítése, valamint körbekerítése. Az ásatások zömét végző Fővárosi Régészeti Intézet tervei között már szerepelt az Aquincumi Múzeum területén „egységes konzerválóműhely és fotólaboratórium felállítása, több szoba berendezése kutatómunkák részére...” Korai, 1946-ban bekövetkezett halála is közrejátszott abban, hogy a program nem valósult meg, pontjai azonban útmutatóul szolgálhatnak az utódok számára.

Éppen ilyen meghatározó, máig ható tudományos hagyatéka is. A „Budapest története” című kötet számára írt tanulmányait, monografikus jellegű összefoglalásait ma is szinte Bibliánknak tekintjük. Ebben nemcsak a feltárt leleteket értelmezte, hanem azok alapján a még föld alatt rejtőzökre is körültekintően következtetett. Ezzel kijelölte a további kutatás irányát, programot adott az utána következő generációk számára. S az utána következő generációk több feltételezését igazolták. Csupán az aquincumi topográfia területén, ahol új eredményekkel szolgáltak az utóbbi évtizedek ásatásai, több ponton váltak adatokká a sejtései. Az aquincumi legiotábor

helyére, a katonaváros építéstörténetére vonatkozó következtetéseit, feltételezéseit több ponton igazolták az újabb kutatások. A polgárváros északi kapuját a Krempl-malom helyére feltételezte, s 1980-ban ott elő is került. A feltételezett déli kaput Hilarus intercisai kapumodelljéhez hasonlította, s a 70-es évek végén a kapu egyik kör alaprajzú tornyának alapfalát – amely a modellhez hasonló felépítményre utal – felszínre hozta egy feltárás. A polgárváros helyének kiválasztását annak földrajzi helyzetével magyarázta, felismerve előnyös stratégiai fekvését. A 70-es, 80-as évek kutatásai a polgárváros kőből épült városfala alatti rétegben egy olyan fa-föld konstrukciós védműrendszer elemeire bukkantak, amelyek egyértelművé teszik, hogy a területen lévő első objektum telepítésénél éppen a stratégiai szempontok játszhatták a főszerepet. Sorolhatnánk még a példákat, melyek száma a kutatás előrehaladtával egyre gyarapodik.

Nagy Lajos emelte ókori régészetünket a nemzetközi kutatásba, munkásságával felhívta a határokon túli szakmai körök figyelmét a magyar provinciális római régészeti kutatásokra. (4. 5. kép) S ezt nemcsak annak köszönhetjük, hogy nevéhez fűződik a páratlan zenei emlék, az egyedülálló hangszerlelet, az aquincumi orgona felfedezése. A korán nemzetközi híró tudóssá vált Nagy Lajosnak több publikációja, cikke jelent meg külföldi folyóiratokban, levelezett Európa számos országának több neves kutatójával, rendszeresen érkeztek hozzá felkérések külföldi konferenciákon tartandó előadásokra. A Budapest Régiségei című folyóirat is az ő főszerkesztősége idején került a nemzetközi figyelem körébe.

A fentebb – korántsem teljeskörűen – vázolt tudományos életmű illusztrálására állítottuk össze emlékkiállításunkat, amelyen a régészeti leleteket szokatlan, különös csoportosításban tártuk a látogatók elé. A kiállítási tárgyak nem kronológiai vagy topográfiai rendben, vagy akár egy téma köré csoportosítva kerültek egymás mellé, hanem olyan tárgyak találunk ismét egymásra, melyek közös vonása, hogy elválaszthatatlanok Nagy Lajos nevével. Vagy azért, mert az ő ásatómunkája nyomán kerültek felszínre, vagy pedig azért, mert Nagy Lajos feldolgozó munkája nyomán foglalták el valódi helyüket, nyerték el igaz értelmüket a kutatás számára. Ezért ke-

rülhetett egymás mellé az aquincumi ácsmester felszerelése és a tömött növénydíszítés, a „girlandománia” egyik szép példája, a hajógyári kratér; a kölni kereskedők 72 dénárért állítottatott feliratos kőtáblája, vagy az ún. Aranyárok menti temető sírkertjét díszítő, egy aquincumi kőfaragó nyers, provinciális, de a természet pontos megfigyelésén alapuló bikaszobra és a késő római iparművészet kiemelkedő alkotásaként is értékelhető aranyozott, féldrágakövekkel díszített sisak.

A tablókön kiállított ásatási fényképek, melyeken gyakran jelenik meg maga a régész is (1. 2. 3. kép) mára már múzeumtörténeti érdekességekké váltak. Az ásatások dokumentumai, a kedves leletek mellett a publikációk sorát is egybegyűjtve láthattuk. Mégis ez a tekintélyes mennyiségű anyag csak jelzesszerű, csak ízelítőt adhatott a gazdag életműből.

A halálakor megjelent nekrológok beszámoltak Nagy Lajos életútjáról, a kortársak vele kapcsolatos emlékeiről. Hagyatékát lapozva a BTM Adattárában, számos dokumentum hozza közelebb hozzánk, akik nem ismerhették őt személyesen. Lapozhatjuk pontos feljegyzéseit, sokszor művészi igényű rajzait Európa nagy múzeumaiból származó műtárgyakról, melyeket elmélyültség, pontos adatfelvétel jellemez. A tudós mellett az emberről is tanúskodnak ezek a dokumentumok. Őrizzük néhány kortársáról összejövetelek alkalmával készült ceruzarajzát. Szívesen tett eleget a felkéréseknek, legyen az előadás az ókereszténységről a Római Magyar Akadémián, vagy akár egy szívélyes felkérés a III. Kerületi Társaskör borgazdai tisztére.

Fél évszázada Oroszlán Zoltán így búcsúzott a korán elhunyt tudóstól: „Nagy Lajosról nem fog elfeledkezni sohasem a magyar tudomány. Ez a generáció, mely látta őt életében, mely vele együtt dolgozhatott, barátai közé számíthatta magát, megőrzi őt emlékezetében.” A tapasztalat bizonyosságával állíthatom, hogy Nagy Lajos emléke ma is elevenen él közöttünk. Közöttünk, akik személyesen nem ismerhettük őt. Nincs nap, hogy a nevét ne említenénk az Aquincumi Múzeum falai között, ma is példaképként tiszteljük és csodáljuk, munkánk során számtalanszor fordulunk hozzá.

Nagy Lajosnak a munkásságával sikerült elérnie azt, amelyre oly sokan vágnak: az öröklétet. Ma is közöttünk van, és nem is akárhogyan. Alkotó módon.

ZSIDI PAULA

LAJOS NAGY – VOR EINEM JAHRHUNDERT GEBOREN

Auf der Fassade des Aquincum Museums bewahren mehrere Gedenktafel die Gesichtszüge jener Forscher und Wissenschaftler, die mit ihrer Tätigkeit, die Erforschung von Aquincum und dadurch der ganzen ungarischen Archäologie unvergänglich beitrugen. Unter den, in Stein oder Bronze eingemeisselten behaarten Gesichtern ragt ein junges Gesicht – von Lajos Nagy – hervor. Sein Leben umfasst kaum ein halbes Jahrhundert. Vor seinem Tod war er – neben anderen – ordentlicher und öffentlicher Professor der Universität Péter Pázmány, Mitglied der Ungarischen Akademie der Wissenschaften und Generaldirektor der Museen der Haupt- und Residenzstadt Budapest. Er konnte auf eine ungebrochene wissenschaftliche und amtliche Lebensbahn zurückblicken, das er seinem gut

fundierten beruflichen Ansehen danken konnte. Neben seiner Tätigkeit als Museumsleiter und Wissenschaftsorganisator vergass er aber niemals die Ausübung der Wissenschaft selbst.

Als Erinnerung an dem ehemaligen Generaldirektor des Historischen Museums der Stadt Budapest und an den einstigen Kollegen feierten die Mitglieder des Museums und die Mitarbeiter von Aquincum das 100. Jahresfest seines Geburtes mit einer Ausstellung und einer wissenschaftlichen Tagung. Das ausgestellte Material, sowie das Programm der Tagung berührte zahlreiche wissenschaftliche Fragen, die sich eng zur Tätigkeit und Arbeit des Lajos Nagy knüpften. Deshalb erwähnen wir in dieser Erinnerung nur einige Elemente, die sein Lebenswerk bis heute bestimmen.

Im Rahmen eines bewusst ausgearbeiteten wissenschaftlichen Programmes skizzierte er als erster die Struktur und den Grundriss der Römerstadt Aquincum, die aus mehreren topographischen Einheiten bestand. Die Buchbände der wissenschaftlichen Sammelwerkserie – Budapest Régiségei – berichten über mehr als 200 Freilegungen und Rettungsgrabungen, die unter seiner Leitung, oder mit seiner Teilnahme zwischen 1926 und 1945 ausgeführt wurden. Dass so reiche Funde bei seinen Ausgrabungen ans Tageslicht kamen, konnte nach vielen seiner Zeitgenossen dem Glück zugeschrieben werden. Göttin Fortuna verschwendet aber ihre Gnade meistens nicht auf Unwürdigen. Lajos Nagy verarbeitete die frische Daten auf einer neuen Weise, aus einem neuen Sichtpunkt, den er in die Reihe der von ihm gegründeten archäologischen Berichten – in Budapest Régiségei publiziert – selbst bestimmte. Das kann man zugleich als einen auch heute aktuellen Forschungsprogramm betrachten: "unser Hauptziel war die eingehende Erkennung der Topographie und der Geschichte von Aquincum. Nach der Dokumentation auf einer grossen Landkarte der ehemaligen systematischen Freilegungen sowie der zufällig aufs Tageslicht gekommene Gebäuden und Überreste bekamen wir schon die Rahmen, die von der neueren Forschungen einerseits ausgefüllt, anderseits in alle Richtungen ausgebreitet werden konnten. So gelangen wir stufenweise zur genauen Feststellung der Stadtgrenzen zur Absteckung der Wege und zum Wissen der geographischen Lage der Gräberfeldern. Die Freilegung der einzelnen Gebäuden und die Markierung der sich kreuzenden Strassen der Zivilstadt und Militärstadt ergeben das Stadtbild. Dabei ist es auch wichtig das Alter der Siedlung und der Andenken der verschiedenen Epochen festzustellen und von einander zu trennen, denn nur so geeangen wir zum Kennenlernen der Entwicklungsgeschichte der Stadt." (BudRég 12. 1937. S.: 261–262) In dieser Sinne, die Resultate der Freilegungen in fernerem Zusammenhang gebracht, begann er mit den Forschungen der Stadtgeschichte, die teilweise auch seine Tätigkeit auf dem Gebiet der Denkmalpflege, die sich mit dem damaligen Stadtplanung zusammenknüpfte, bedeutete. All das wird durch die Erweiterung des Militärbades am Flóriánplatz, sowie durch die erste Aufführung des altchristlichen "cella trichora", der Festung am Eskü Platz und des Militäram-phitheaters gelobt.

Sein Interesse beschränkte sich jedoch nicht nur auf die Suche nach dem römischen Vorgänger der Hauptstadt. Obwohl im Mittelpunkt seiner Aufmerksamkeit in erster Reihe Aquincum und die Archäologie der Römerzeit stand, knüpften sich mehrere urzeitliche, völkerwanderungszeitliche und mittelalterliche Freilegungen zu seinem Namen. Seine Forschungen reichten auch im Raum ausserhalb von Budapest. In Verbindung mit der Erforschung der Ausbau des Limes aus der Gegend von Aquincum, machte er Dutzende von Ausgrabungen zwischen Szentendre und der Hauptstadt auf beiden Ufern der Donau. Beispiel dafür sind auf der Ausstellung einige Objekte aus dem Wachturm von Leányfalu zu sehen.

1941 erhielt er das Amt des Generaldirektors der Museen der Haupt- und Residenzstadt Budapest, seitdem hat er grössere Aufmerksamkeit der Museumsleitung und der

Wissenschaftsorganisation gewidmet. Sein bedeutender Verdienst war, das grösste Teil der Schätze des Museums vor der Zerstörung des II. Weltkrieges zu bewahren. Einer seiner letzten fragmentarischen Aufzeichnung, die mit Hand geschrieben wurde, hängt auch mit dieser Tätigkeit zusammen. Dieser Programmplan für zehn Jahren führt die Aufhebung der Schäden nach der Belagerung, sowie die wichtigsten fachlichen Aufgaben auf. Der Entwurf enthält ausser den Wiederherstellungsarbeiten des Schlosses von Kiscell, der Bildgalerie der Hauptstadt – in dem Károlyi Palast – auch die neuen Ausstattungsöglichkeiten der mittelalterlichen und antiken Ausstellung. In Zusammenhang damit wurde die Erweiterung und Umzäumung des Aquincum Museums wieder geplant. Unter den Plänen des Archäologischen Instituts der Hauptstadt, das das Grossteil der Ausgrabungen führte, erschien schon früher der Plan auf dem Gebiet des Aquincum Museums für "...die Aufstellung einer einheitlichen Konservierungswerkstatt und eines Fotolabors, sowie die Einrichtung mehrerer Räume, die dem Zweck der Forschung dienen sollten..." Sein frühzeitiger Tod im Jahre 1946 war auch ein Grund dafür, warum sich diese Programme nicht verwirklichten, die Programmpunkte blieben aber Wegweiser für die Nachfolgern.

Sein bis heute wirkender wissenschaftlicher Nachlass ist ebenso bestimmend. Seine Studien, die für das Buch "Budapest Története" (Die Geschichte der Stadt Budapest) geschrieben wurde, seine monographieartigen Zusammenfassungen betrachten wir auch heutzutage als unsere "Bibel". Darin analysierte er nicht nur die freigelegten Funde, sondern folgerte auch umsichtig die noch unter der Erde liegenden Fundgüter. Damit bestimmte er die Richtung der weiteren Forschung und gab den nachkommenden Generationen ein Programm in die Hand. Diese Wissenschaftler haben mehrere seiner Annahmen fleissig bestätigt... Nur auf dem Gebiet der Topographie von Aquincum, wo die Freilegungen der letzten Jahrzehnten weitere neue Resultate brachten, sind mehrere seiner Ahnungen zu wirklichen Daten geworden. Die neueren Forschungen rechtfertigten seine Schlussfolgerungen, die sich auf die Lage des Legionslagers und die Baugeschichte der Militärstadt aus Aquincum bezogen. Lajos Nagy setzte das nördliche Tor der Zivilstadt auf die Stelle der Kremplmühle voraus, und es wurde 1980 tatsächlich dort gefunden. Das angenommene südliche Tor verglich er mit dem "Hilarius" Tormodell von Intercisa, und am Ende der 70'er Jahre brachte eine Ausgrabung die Grundmauer eines Turmes mit kreisförmigen Grundriss – das eine mit dem Modell ähnlichen Oberbau aufweist – an das Tageslicht. Die damals ausgewählte Stelle der Zivilstadt bestimmte und erklärte er mit ihrer geographischen Lage, indem er ihre günstige strategische Lage erkannte. Die Forschungen der 70'er und 80'er Jahren fanden in den Schichten unter den Kalksteinmauern der Zivilstadt Elemente solcher Befestigungsanlage aus Holz und Erde, die eindeutig beweisen, dass bei der Gründung des ersten Objekts auf dem Gebiet gerade die strategischen Sichtpunkte die Hauptrolle spielten. Wir könnten noch weitere Beispiele aufzählen, deren Anzahl mit dem Fortschritt der Forschungen immer grösser wird.

Lajos Nagy erhob unsere antike Archäologie in die internationale Forschung, seine Tätigkeit lenkte die Aufmerk-

samkeit der ausländischen wissenschaftlichen Kreise auf die ungarischen provinziäl-römischen archäologischen Forschungen. Das konnte er nicht nur der Tatsache danken, dass seine Entdeckung einer beispiellosen musikgeschichtlichen Andenkens, der Orgel von Aquincum durch seinen Namen markiert wurde. Mehrere Publikationen und Artikel von Lajos Nagy, der früh weltberühmt wurde, erschienen in ausländischen Zeitschriften, er korrespondierte mit bekannten Wissenschaftlern aus zahlreichen Ländern und bekam oft Einladungen, oder wurde gerufen ausländische Konferenzen, Vorträge zu halten. Die Zeitschrift "Budapest Régiségei" wurde unter seiner Redaktion international anerkannt und gelang ins Brennpunkt der Aufmerksamkeit.

Wir stellten unsere Erinnerungsausstellung für die keineswegs völlige Darstellung des wissenschaftlichen Lebenswerkes des Lajos Nagy. Sie gruppiert die archäologischen Funde in einer aussergewöhnlichen Weise und stellt sie so vor. Die ausgestellten Objekte sind keinerlei chronologischer oder thematischer Ordnung unterworfen, es gelangten solche scheinbar nicht zusammenpassende Objekte nebeneinander, die nur etwas gemeinsam haben: die Tatsache, dass sie von dem Namen Lajos Nagy untrennbar sind. Entweder wurden sie von ihm ausgegraben oder sie fanden, dank seines Wissens, ihre wahre Stelle, beziehungsweise ihren wahren Sinn in der Forschung. So kamen die Ausrüstung eines Zimmermannes aus Aquincum ein schönes Exemplar gefüllter Pflanzenverzierung, die "Girlandomanie" ein Chrater aus der Óbudai-Insel und die Steintafel der Kaufleute aus Köln – für 72 Denaren aufgestellt – nebeneinander. Daneben steht ein Stierstatue, grob bearbeitet, provinziell aber naturecht, das Werk eines Steinhauers, welcher den sogenannten Gräberfeld am Aranyárok schmückte und ein Werk der spätrömischen Gewerbekunst, ein ausgezeichnete vergoldeter mit Halbedelsteinen verzierter Helm. Die auf den Tafeln ausgestellten Ausgrabungsfotos, worauf der Archäologe selbst auch oft zu sehen ist, sind heute schon museumsgeschichtliche Seltenheiten. Neben den Ausgrabungsdokumenten und Ausstellungsobjekten sehen

wir eine ganze Reihe von gesammelten Publikationen. Dennoch ist das umfangreiche Material nur signalwertig, gibt nur einen Einblick in das reiche Lebenswerk.

Die Nekrologen, die nach seinem Tode erschienen, berichten über den Lebenslauf von Lajos Nagy und über die Erinnerungen seiner Zeitgenossen. Wenn wir sein Nachlass dem Archiv des Historischen Museums der Stadt Budapest blättern, bringt ihm immer näher zu uns, obwohl viele ihn von uns nicht persönlich kennengelernt haben. Wir können seine genauen Aufzeichnungen, seine oft künstlerische Zeichnungen über Kunstschatze grosser Museen Europas, die von genauer Datensammlung und Vertiefung charakterisiert sind, betrachten. Diese Dokumente sprechen nicht nur über den Wissenschaftler, sondern auch über den Menschen. Wir bewahren auch einige seiner Bleistiftzeichnungen über seine Zeitgenossen, die bei freundlichen Gesellschaften gezeichnet wurden. Er hat zu allen Aufforderungen zugesagt, ob sie Vorlesungen über den Altchristentum an der Römisch-Ungarischen Akademie waren, oder liebevolle Aufrufe der Weinbauer aus dem Gruppenkreis des 3. Bezirkes von Budapest.

Vor einem halben Jahrhundert verabschiedete sich Zoltán Oroszlán von dem früh verstorbenen Wissenschaftler mit dem folgenden Worten: "Die ungarische Wissenschaft wird Lajos Nagy niemals vergessen. Diese Generation, die ihm noch lebend sah, mit ihm zusammenarbeiten und sich zu seinen Freunden zählen konnte, bewahrt ihn in ihrer Erinnerung..." Mit der Sicherheit der Erfahrung kann ich behaupten, dass sein andenken lebhaft auch heute noch in uns, unter uns, die ihn persönlich nicht kennen konnten, lebt. Es gibt keinen Tag, dass wir seinen Namen nicht erwähnen unter den Mauern des Aquincum Museums, er wird als Vorbild geschätzt und bewundert, während unserer Arbeit wenden wir oft an ihn. Er erreichte mit seiner Arbeit all das, was von vielen gewünscht ist, die Ewigkeit. Er ist auch jetzt unter uns und nicht nur in irgendwelcher Weise, er ist schöpferisch dabei.

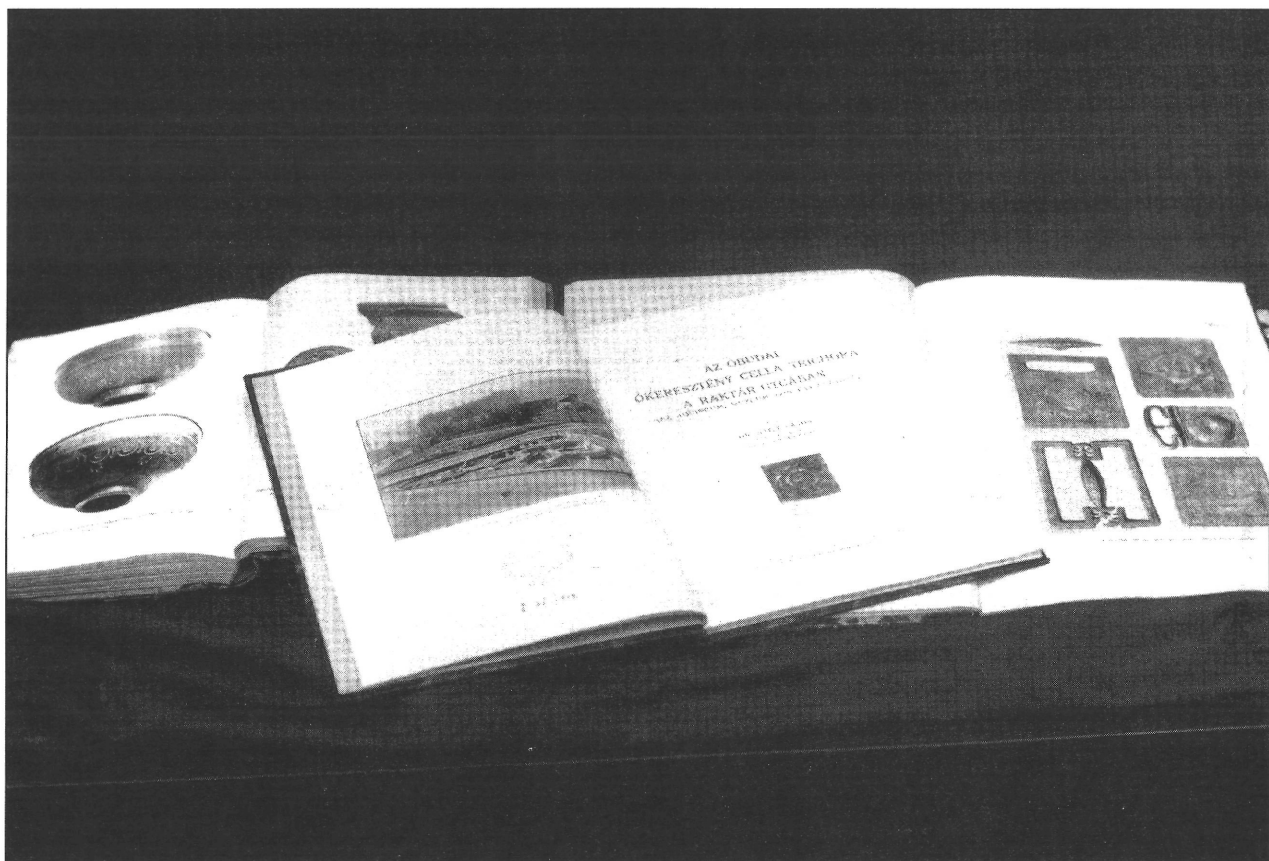
1. kép. Nagy Lajos a tabáni feltárásoknál

2. kép. Nagy Lajos a budakalászi őrtorony külső falának feltárásánál

3. kép. Szemlélődők csoportja a csillaghegyi őrtoronynál

4. kép. Vitrinfotó Nagy Lajos publikációival